

висновку про багатофункційність його прав та обов'язків з огляду на різні умови, у тому числі надзвичайні, експлуатації морського торговельного судна; по-третє, з урахуванням існуючих прогалин вітчизняного українського законодавства слід нормативно закріпити правовий статус капітана судна шляхом розробки якісно нового спеціального акта, адекватного сучасному рівню розвитку галузі міжнародного торговельного мореплавства.

### **Список використаної літератури**

1. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/176/95-вр>. – Назва з екрана.
2. Попов А. В. Особенности правового статуса моряков [Текст] / А.В. Попов // Актуальные проблемы государства и права. – 2002. – № 18. – С. 374–377.
3. Шемякин А.Н. Морское право: учеб. пособие [Текст] / А.Н.Шемякин. – Х.: Одиссей, 2006. – 384 с.

**М. Ю. Пенчукова**

*студ. IV курсу*

*спеціальність «Правознавство»*

*Науковий керівник: к. ю. н., доц. Є. Д. Стрельцова*

## **ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ ВІД ЗІТКНЕННЯ СУДЕН**

Здійснення торговельного мореплавства традиційно пов'язується з багатьма ризиками. Через такі об'єктивні фактори, як стихійні лиха, неточність показань техніки тощо неможливо передбачити усі ситуації, які можуть статися у морі, тому нерідко трапляються різні види аварій. Значне місце серед таких аварій посідає зіткнення суден, після чого постають питання стосовно відшкодування збитків. Намагання з'ясувати особливості правового регулювання саме цих питань складають мету даних тез.

Насамперед, зазначимо, що зіткнення суден передбачає не тільки їх фізичне зіткнення, але й випадки, коли збитки заподіяні одним судном іншому або особам, вантажу чи іншому майну, що знаходяться на судні, виконанням або невиконанням маневру чи недотриманням правил судноплавства, навіть якщо при цьому не трапилося фізичного зіткнення суден [1, ст. 297 ].

Для забезпечення умов для безпечного мореплавства розроблено та прийнято велику кількість міжнародних та національних

нормативних актів, які регламентують, зокрема, й питання стосовно попередження аварій, які можуть статися у морі.

Прикладом найбільш важливого міжнародно-правового акту може слугувати Конвенція про Міжнародні правила запобігання зіткненню суден на морі 1972 р., яка визначає, що кожне судно повинно вести спостереження, прямувати з безпечною швидкістю, а також закріплює дії, що застосовуються для попередження зіткнення, правила плавання суден у вузкостях та по системах розподілу руху, плавання при обмеженій видимості та ін. [2].

Чільне місце серед актів, які регулюють питання щодо відшкодування збитків, займає Конвенція для об'єднання деяких правил щодо зіткнення суден від 23.09.1910 р. Дана Конвенція передбачає підстави відшкодування збитків:

- якщо зіткнення сталося випадково, якщо воно сталося внаслідок непереборної сили, або є сумнів щодо причин зіткнення, то збитки несе той, хто їх зазнав;
- якщо зіткнення викликано неправильними діями одного з суден, то відшкодування збитків несе той, хто вчинив ці дії;
- при наявності декількох винних відшкодування збитків здійснюється кожним винним пропорційно тяжкості неправильних дій; якщо неможливо визначити співвідношення, то вони відповідають у рівних частках [3, ст. 2-4].

Такі ж правила закріплює Конвенція про уніфікацію деяких правил щодо відповідальності за зіткнення суден внутрішнього плавання, яка також визначає відшкодування збитків, заподіяних зіткненням між суднами внутрішнього плавання в водах однієї з Договірних Сторін або суднам, або особам або предметам, які на них перебували [4, ст. 1].

З урахуванням того факту, що часто відбувається зіткнення суден різної національності, до того ж – у відкритому морі, склалася практика вирішення спорів щодо відшкодування збитків із застосуванням матеріального права країни місця розгляду спору. Отже, виникає проблема юрисдикції з цих питань, яку частково вирішує Міжнародна конвенція про деякі правила, що стосуються цивільної юрисдикції з питань про зіткнення суден, 1952 р. Положення конвенції надають можливість позивачу самостійно обрати суд, куди буде подано позов:

- до суду за місцем постійного проживання відповідача або за місцем порту, де занесено до реєстру судно відповідача;

– до суду того місця, де був здійснений арешт судна – відповідача або будь-якого іншого судна, що належить тому ж відповідачу, на яке арешт міг бути накладений в законному порядку, або в суді того місця, де міг би бути здійснений арешт, заставу або було надано інше забезпечення;

– в суді того місця, де сталося зіткнення, якщо зіткнення відбулося в межах порту або на рейдах, або у внутрішніх водах [5, ст. 1].

Окрім вирішення питання про визначення суду, до якого слід звертатися щодо відшкодування збитків, постає питання стосовно визначення права, яке слід застосовувати. У багатьох країнах, до яких входить і Україна, досить поширена практика, що відносини, пов'язані з відшкодуванням збитків від зіткнення суден у внутрішніх водах або територіальному морі, регулюються законодавством держави, де трапилося зіткнення, а якщо всі судна, що зіткнулися, плавають під одним прапором і не зачіпають інтересів третьої сторони, застосовується законодавство держави прапора цих суден незалежно від того, де трапилося зіткнення [1, ст.296].

З огляду на кількість та зміст міжнародних та національних правових актів в галузі правових питань стосовно відшкодування збитків, завданих зіткненням суден, можна зробити висновок, що дана проблема залишається предметом заклопотаності, а чисельні морські аварії, які все ще спостерігаються у сучасній практиці міжнародного судноплавства, свідчать про необхідність ще більш детального правового регулювання цих питань.

### **Список використаної літератури**

1. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
2. Про Міжнародні правила запобігання зіткненню суден на морі: Міжнародна конвенція від 20.10.1972 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
3. Про об'єднання деяких правил щодо зіткнення суден: Міжнародна конвенція від 23.09.1910 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lawrussia.ru>. – Назва з екрана.
4. Про уніфікацію деяких правил щодо відповідальності за зіткнення суден внутрішнього плавання: Конвенція від 15.03.1960 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
5. Про деякі правила, що стосуються цивільної юрисдикції з питань про зіткнення суден: Міжнародна конвенція від 10.05.1952 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.